

Lustrumkrant

10 jaar

HOSPICE

DUIN- EN BOLLENSTREEK

Voorwoord

Met trots en voldoening presenteren we hierbij de jubileumkrant naar aanleiding van het 10- jarig bestaan van Hospice Duin- en Bollenstreek. In 2008 opende het hospice haar deuren voor de eerste gasten. Daar is een lange periode van voorbereiding aan vooraf gegaan. Dankzij de vele bijdragen uit de gemeenschap van de Duin- en Bollenstreek en de beschikbaarheid van heel veel vrijwilligers kon het hospice probleemloos van start.

Inmiddels zijn we tien jaar verder. Het hospice heeft zich een blijvende plaats in de Bollenstreek-gemeenschap verworven. Vele gasten mochten we verwelkomen en hun familieleden bewaren vrijwel altijd warme herinneringen aan de periode waarin ze het hospice bezochten, ondanks de droeve oorzaak daarvan. Het hospice mag zich verheugen in een enorm grote en enthousiaste groep goed geschoolde vrijwilligers en deskundige medewerkers onder de bevoegde leiding van twee coördinatoren en een manager. Warme betrokkenheid en kwaliteit zijn de sleutelwoorden. De uitreiking van het kwaliteitscertificaat voor de hospices in dit jubileumjaar laat zien dat we dit ook waarmaken.

Graag nodig ik U uit van deze jubileumkrant kennis te nemen. Het vertelt U over de start en de tienjarige geschiedenis van Hospice Duin- en Bollenstreek, als deel van onze prachtige Duin- en Bollenstreek gemeenschap.

Jules de Vries

Voorzitter Bestuur

Het hospice tien jaar actief

Hospice betekent oorspronkelijk herberg of onderkomen. Het Hospice Duin- en Bollenstreek is een gastvrij huis voor de laatste dagen, een plek waar mensen zich welkom en veilig voelen. Mensen die niet lang meer te leven hebben, willen het liefst de laatste dagen van hun leven in de eigen vertrouwde omgeving doorbrengen. Soms is dat niet mogelijk door gezins- of woonomstandigheden, of omdat familie of vrienden de nodige 24- uurszorg niet (meer) kunnen bieden. Dan kan het Hospice Duin- en Bollenstreek een alternatief zijn waar familie en vrienden de zorg kunnen voortzetten samen met huisarts, verpleging en deskundige vrijwilligers. Dan is er weer meer ruimte en tijd om partner, ouder, kind of vriend te zijn.

Een hospice biedt zorg afgestemd op de individuele levensstijl, wensen en mogelijkheden van de gast. In een sfeer die de thuissituatie zoveel mogelijk benadert, krijgt de gast alle aandacht en zorg, gericht op een zo vredig en waardig mogelijke laatste levensfase met de ondersteuning van een multifunctioneel team, bestaande uit vrijwilligers, verpleegkundigen en artsen.

Het uiteindelijke doel is de gast in staat te stellen vredig, waardig, zoveel mogelijk vrij van pijn en van andere belastende symptomen te sterven in het bijzijn van familie, vrienden en/of verzorgenden.

Zorg

- **Medisch-** De medische zorg is voor zover mogelijk in handen van de eigen huisarts van de gast. Is dit niet mogelijk, dan kan één van de twee huisartsen, tevens consulente Palliatieve Zorg, die aan het Hospice Duin- en Bollenstreek zijn verbonden, de zorg overnemen. Het behandelbeleid in de palliatieve fase is niet meer gericht op genezing, maar op symptoombestrijding.
- **Verpleegkundig-** De verpleegkundige zorg wordt verleend door een vast team van verpleegkundigen dat door het hospice speciaal wordt aangetrokken. Zij hebben dus een affiniteit met palliatieve zorg. Er is gedurende de gehele dag een verpleegkundige aanwezig. De verpleegkundigen zijn allen BIG- geregistreerd en verbonden aan het kwaliteitsregister van de beroepsgroep V&VN.
- **Vrijwilligers-** Zonder vrijwilligers zou ons werk onmogelijk zijn. De vrijwilligers vullen de mantelzorg aan: de zorg die familie

foto: Tim Burgmeijer

en vrienden geven. Zij zijn altijd in de buurt, ze geven emotionele en sociale ondersteuning. De vrijwilligers zijn beschikbaar van 's morgens 07.15 uur tot 's avonds 23.00 uur en werken altijd in tweetallen. De vrijwilligers worden ook terdege op hun werk voorbereid: zij volgen allen de introductie cursus van de Vrijwilligers Palliatieve Terminale Zorg Nederland (VPTZ). Buiten de zorgvrijwilligers in het hospice zijn er ook vrijwilligers die ondersteunen in andere taken zoals een kapster, tuinman, kok, geestelijk verzorger en dergelijke.

Voor wie?

Hospice Duin- en Bollenstreek is er voor alle inwoners van Katwijk, Rijnsburg, Valkenburg, Oegstgeest, Noordwijk, Noordwijkerhout, Teylingen, Lisse, Hillegom en De Zilk. Ook voor familieleden van inwoners uit de regio, bijvoorbeeld elders wonende ouders, zijn er mogelijkheden. Iedereen kan in het hospice terecht, ongeacht geloof, politieke overtuiging of financiële draagkracht. Ook leeftijd speelt geen rol. Voor mensen die naast een terminale ziekte ook te maken hebben met de ziekte van Alzheimer wordt door de coördinator beoordeeld of de woonomstandigheden passend zijn.

Wanneer?

Als het niet meer mogelijk is om thuis te wonen, kan het hospice uitkomst bieden. Samen met de behandelend specialist of huisarts wordt bekeken wat de prognose is. Het moet duidelijk zijn dat de levensverwachting

van de toekomstige gast korter is dan drie maanden en de arts moet dit onderschrijven.

Hoe?

De toekomstige gast of familie kan zelf contact opnemen met de coördinator van het hospice. Ook huisartsen, de thuiszorg, transferverpleegkundigen of de mantelzorgers kunnen het hospice inschakelen. We maken dan een afspraak om degene te bezoeken, thuis of in het ziekenhuis. In dat gesprek vragen we naar de diagnose, de behandeling en de zienswijze met betrekking tot de laatste levensfase en wat men van het hospice verwacht. Ook geven we alle informatie over het hospice; onze werkwijze en de kosten.

Kosten en financiering

De verpleegkundige zorg wordt volledig vergoed vanuit het basispakket van de ziektekostenverzekering. Hierover is geen eigen bijdrage verschuldigd. Het Hospice Duin- en Bollenstreek gaat ervan uit dat de kosten voor een verblijf in het hospice zo laag mogelijk moeten zijn, want opname moet voor iedereen mogelijk zijn. De kosten voor het verblijf bedragen € 40,- per dag. De meeste zorgverzekeraars geven een tegemoetkoming in deze kosten vanuit de aanvullende verzekering. Is men niet aanvullend verzekerd en zijn de kosten voor het verblijf in ons hospice te hoog? Dan is het mogelijk aan de manager of coördinator van het hospice een verzoek tot korting richten.

Vrijwilligersondersteuning Thuis

De coördinatie van Vrijwilligers Palliatieve Terminale zorg (VPTZ) in de thuissituatie geschiedt ook vanuit het Hospice Duin- en Bollenstreek. Het verzorgen van een geliefde in die moeilijke en emotionele periode is erg zwaar. Ook als er hulp is van de thuiszorg of een huisarts. Als familie moet je bijvoorbeeld 24 uur per dag beschikbaar zijn. Dan is het goed om te weten dat er vijftien gemotiveerde Vrijwilligers Palliatieve Terminale Zorg (VPTZ) klaar staan, die de tijd nemen om de familie en patiënt waar nodig thuis te ondersteunen. Mantelzorgers kunnen dan even afstand nemen van de vaak langdurige en intensieve zorg en even iets voor zichzelf doen; een wandeling, een boodschap of een kaartmiddag of iets dergelijks. Soms bestaat de inzet uit aanwezigheid, "er zijn" en soms wordt er gewaakt. Indien men ondersteuning wenst van een VPTZ- vrijwilliger kan men contact opnemen met de coördinator van het hospice. Zij zal een afspraak maken voor een gesprek bij de mensen thuis. In dit gesprek wordt informatie gevraagd over de situatie en kan de hulpvraag worden toegelicht. Samen bekijken we op welke tijden de hulp van een vrijwilliger het meest gewenst is. Als er veel hulp nodig is, worden meerdere vrijwilligers ingezet. Ook wordt bekeken welke vrijwilliger het beste kan ondersteunen. Aan deze inzet van vrijwilligers thuis zijn géén kosten verbonden. Ook hier willen wij er voor u zijn.

De drijvende krachten achter het hospice

Evelien van Duin, Ellen Warmerdam en Yvonne Uljee zijn de drijvende krachten achter Hospice Duin- en Bollenstreek. Manager Evelien is verantwoordelijk voor het beleid en Ellen en Yvonne coördineren en sturen de vrijwilligers en verpleegkundigen aan. Een sterk team met een duidelijke visie: in het hospice komt de gast altijd op de eerste plaats.

Drie maanden de tijd had ze maar om zich klaar te maken voor haar nieuwe functie: Evelien van Duin was de eerste beroepskracht die werd aangesteld toen zij in februari 2008 aan de slag ging als manager van het hospice. Eind april zou het huis haar deuren al openen. Evelien, daarvoor werkzaam als teammanager Verpleging en Verzorging bij

Ervaringen

Haar eigen ervaringen met het verlies van dierbaren, hebben Evelien aan het denken gezet. "Met de kennis die ik vandaag heb, zeg ik dat er toen wel dingen zijn blijven liggen. Het had niet alleen heel anders gekund, maar ook anders gemoeten. Dat kan ik niet meer terugdraaien, maar ik ben wel anders naar de dood en het afscheid gaan kijken. Want met de juiste zorg en aandacht, kan sterven ook heel goed en mooi verlopen. En dat is mijn drive: ik wil me er honderd procent voor inzetten dat het sterfensproces voor andere families zo goed als mogelijk verloopt. Ik denk dat een passend afscheid van een dierbare heel helpend kan zijn bij het rouwproces. Er kan zoveel mis gaan. Je kan het maar een keer doen hè."

Dierbaar werk

Ellen Warmerdam werd in juni 2008 aangesteld als coördinator en is in deze functie verantwoordelijk voor het aansturen van de vrijwilligers en de palliatieve thuiszorg. "Toen ik hier kwam, een paar maanden na Evelien, stond er echt al iets. In een paar maanden tijd was de complete organisatie op touw gezet. Ik was destijds coördinator in een woon- zorgcentrum en had daarvoor altijd als (bedrijfs-) verpleegkundige gewerkt. De advertentie met de vacature voor coördinator in het hospice sprak mij direct aan. Ik was niet op zoek naar een nieuwe baan, maar hier wilde ik werken! En ik voel me nog steeds helemaal op mijn plek. Mijn werk is mij dierbaar in alle facetten. In dit werk moet je een beetje een duizendpoot zijn. Je moet

op orde, alle medicijnen en hulpmiddelen op tijd in huis en natuurlijk de dagelijkse boodschappen. En dat maakt ons werk nou juist zo leuk. De afgelopen tien jaren zijn voorbij gevlogen, misschien juist omdat er steeds nieuwe dingen waren die onze aandacht opeisten. Werken in het hospice voelt nooit gewoon. We blijven er altijd scherp op dat de visie goed blijft en dat we op één lijn blijven zitten. We zijn met z'n allen heel gemotiveerd. Daar staan we voor. Het is een prachtig vak. Door de mensen voor en met wie we werken en doordat we een sterk team zijn. De saamhorigheid is groot. Wij hebben met z'n drieën het geluk dat we mogen werken vanuit een hele sterke basis: we hebben een mooi en ruim huis, er is rust omdat de zaken op rolletjes lopen

weken na het overlijden houden, tonen nabestaanden zich vaak ontzettend dankbaar naar de verpleegkundigen, vrijwilligers en alle overige betrokkenen. Zij spreken over de warme zorg, liefdevolle aandacht, het luisterend oor voor hun naaste maar ook voor de dierbaren die om de gast heen staan. Met elkaar zetten we de sfeer neer en dragen het uit. Ik ben heel dankbaar dat ik deel mag uitmaken van dit raderwerk. En die dankbare reacties, zelfs als een gast hier maar een paar uur is geweest, helpen ons weer om ons werk goed te blijven doen." Yvonne, van oorsprong verpleegkundige, was voor haar aanstelling bij Hospice Duin- en Bollenstreek 14 maanden lang interim coördinator bij het hospice Issoria in Leiden. "Dat was het mooiste wat ik ooit had gedaan", vertelt Yvonne. "Ik vond het na dat jaar erg jammer te moeten vertrekken en was dus ontzettend blij toen ik hier werd aangenomen. Ik vind het zo bijzonder dat ik hier nu mag werken! Je maakt hier alles mee; van een kapotte frituurpan die gerepareerd moet worden tot het diepste verdriet en alles daartussen. En dat alles gecombineerd in één baan. Dat is gewoon geweldig."

Diepgaande gesprekken

Yvonne vervolgt: "Ook ik voer intake- en nagesprekken uit. Het intakegesprek is een belangrijke voorbereiding op de komst van de gast. We willen horen wat belangrijk is voor de gast in zijn laatste levensfase. Die informatie helpt ons heel goed op weg. En persoonlijk wil ik graag het vertrouwen geven en uitstralen dat de gast zich mag overgeven aan onze goede zorg." "Zo'n intakegesprek is de eerste kennismaking met het hospice en kan heel confronterend zijn", valt Ellen haar bij. "Het is een hele grote stap om naar het hospice te gaan. Soms nog meer voor de familie dan voor de stervende zelf. Vaak zijn het emotionele, diepgaande gesprekken. En ik denk dat het hospice ook een stuk duidelijkheid geeft. Het besef: 'ik kan niet meer beter worden en ga overlijden'. De onzekerheid is weg." Evelien, tot slot: "Wij verbloemen niets. Mensen voelen dat we een gelijkwaardige gesprekspartner zijn over dit stuk van hun leven. Vaak vinden ze het fijn erover te kunnen vertellen omdat ze voelen dat we ervoor open staan. En als iemand er niet over wil praten, dan is het natuurlijk ook goed. We forceren niets."

Sterk team

Evelien: "We maken veel mee met elkaar. Soms is het dan nodig om even stoom af te blazen, even van je af te praten. In de loop van de tijd dat de gast bij ons verblijft, krijgen we een bijzondere band met de gast en zijn naasten. Want ondanks de professionele distantie voelen de nabestaanden soms een beetje als eigen familie. En dan hebben we het wel eens even zwaar bij een afscheid. Ik denk dat we alle drie voelen dat we dan bij elkaar terecht kunnen. We zijn een sterk team. Wij hebben elkaar hard nodig en kunnen bij elkaar terecht. En we delen veel eigenschappen, waaronder humor en joie de vivre. Je mag voelen dat er hier geleefd wordt. Want je zou het misschien niet snel geloven, maar dit huis bruijst!"

Valent, stond te trappelen om te beginnen. Evelien: "In het begin was het even zoeken. We zijn gewoon in het diepe gesprongen. Achteraf was het een gekke tijd; we pakten alles aan en het lukte nog ook. Nu worden nieuwe mensen eerst ingewerkt; toen moesten we elkaar inwerken. We begonnen voorzichtig, met één gast. Daarna volgden al snel nog twee gasten. En alles verliep zonder slag of stoot. Ongelofelijk. In de beginperiode hadden we onze handen vol aan een huis met zes gasten. Dat was een hele kluit. Nu is het als het runnen van een huishouden; gesneden koek. Het zit helemaal in ons systeem. Maar de zorg voor onze gasten zal nooit en te nimmer een vanzelfsprekendheid worden. Wij leggen onze gasten hier in de watten. Daar ligt onze focus, op het liefdevol zorgen. De gast heeft hier de regie in handen."

De verhalen blijven komen

Evelien hoort het wel vaker; als zij over haar werk gaat vertellen, blijven de verhalen komen. "Die drive, die is er nog steeds. Elke situatie, elke gast is weer anders en vraagt om een andere aanpak. Dat is het leuke van ons vak. Naast het leiding geven ben ik vooral bezig met het beleid en onderhoud ik intensieve contacten met iedereen; vrijwilligers, verplegend personeel, bestuur, huisartsen, noem maar op. En ik voel mij heel verantwoordelijk voor de kwaliteit van het contact met onze gasten en de familie om hen heen. Gelukkig mag ik ook de intake- en nazorg gesprekken voeren met de gast en de naaste familie. En dat vind ik iedere keer weer zo bijzonder. Dat persoonlijke contact, de connectie die je maakt, dat blijf ik toch het mooist vinden. Ik ben dan wel een andere kant opgegaan, in mijn hart blijf ik altijd een verpleegkundige."

snel kunnen schakelen en prioriteiten stellen; er zijn zoveel gebieden die onze aandacht nodig hebben. De dagen kunnen enorm hectisch zijn, geen dag is hier hetzelfde. Van een reparatie tot een zieke vrijwilliger of een nieuwe aanmelding: je weet 's ochtends niet hoe je dag eruit gaat zien. In de eerste plaats zijn er natuurlijk de gasten, waarmee ik net als Evelien en Yvonne de intake- en nazorg gesprekken voer. En dan de vrijwilligers, die een heel belangrijke plek in het hospice innemen. Dat zijn niet alleen de zorgvrijwilligers maar ook bijvoorbeeld de tuinman en de kookgroep. De hele groep is waardevol en erg leuk om te motiveren en aan te sturen. Om de zorg voor onze gasten vervolgens goed uit te kunnen voeren, moet aan alle randvoorwaarden zijn voldaan. Cursussen en thema bijeenkomsten worden dus georganiseerd, personeel ingeroosterd, de administratie

Yvonne Uljee, Evelien van Duin en Ellen Warmerdam

en alles is goed georganiseerd. De verpleegkundigen en vrijwilligers zijn enorm zelfstandig. Iedereen weet wat hij moet doen. Wij kunnen rustig het weekend wegblijven; alles loopt gewoon door."

Geen gemopper

"Het valt mij op dat je hier nooit iemand hoort mopperen", merkt Yvonne Uljee op. Yvonne voegde zich recent bij het team, toen zij in het najaar van 2017 Coby Guyt opvolgde. Zij selecteert en traint de nieuwe vrijwilligers en stuurt het team van verpleegkundigen aan. Yvonne: "Ik ben er nog maar net bij, het 'groentje' dus. Maar het voelde hier meteen goed. Ik ben zo onder de indruk van het vertrouwen dat ik van de mensen krijg. In de nagesprekken die we ongeveer acht

Afscheid

Mevrouw Grondijs

Opgenomen moeten worden in een hospice en ver weg wonen van je zoon. Wat mooi dat mevrouw Grondijs, afkomstig uit Bunschoten, in ons hospice kon komen en zo dicht bij haar zoon en zijn gezin in Sassenheim kon zijn. Dante, de hond van mevrouw, was eveneens van harte welkom. Hij werd 's morgens gebracht, was de hele dag bij zijn bazin en werd 's avonds weer opgehaald. Zo kon mevrouw haar laatste weken toch haar kinderen vaak zien en genieten van haar hond waarna zij in alle rust deze aarde heeft verlaten.

De uitgeleide

Als iemand in ons huis overleden is, branden we een kaars in de hal. Uit respect en zodat iedereen weet dat er iemand is overleden. Wanneer de gast opgehaald wordt door een begrafenisonderneming wordt er een speciale quilt met het logo van het huis over de kist gelegd. We staan stil bij de kaars. Alle medewerkers die aanwezig zijn en de familie staan daar bij. Eén van ons leest een gedicht voor. Eventueel, op verzoek, is er zachte muziek. Na een minuut stilte gaan we achter de kist aan naar de auto. We nemen de quilt weer terug en wachten tot de auto voorbij het huis is gereden. Soms wil de familie met ons mee terug naar binnen om nog even met elkaar koffie te drinken. Soms rijden ze meteen achter de auto met de kist aan. Soms ruimen ze meteen de kamer op en halen de persoonlijke dingen weg. Iedere familie doet het op zijn eigen manier.

Bij de uitgeleide van mevrouw Grondijs hebben we het volgende gedicht voorgedragen:

*Toen nam Almitra het woord en zei:
Wij willen U nu vragen naar de dood.*

*En hij zei:
Gij wilt het geheim van de dood kennen,
maar hoe vindt ge dat tenzij ge het zoekt
in het hart van het leven?*

*De uil wiens nachtogen blind zijn voor
de dag kan de geheimenis van het licht
niet ontsluimeren.*

*Als ge de geest van de dood echt wilt
aanschouwen, zet uw hart dan wijd
open voor het lichaam van het leven.
Want evenals de rivier en de zee zijn
leven en dood één.*

Uit 'de Profet' van Kahlil Gibran

De Stichting Vrienden van het Hospice

Het huis staat er altijd prachtig bij en het ontbreekt de gasten aan niets. Naast kennis, zorg en aandacht, is daar natuurlijk ook geld voor nodig. De Stichting Vrienden van het Hospice zet zich met volle overtuiging in om de donaties en giften die het huis mag ontvangen op de juiste plek terecht te laten komen.

De Stichting Vrienden van het Hospice bestaat uit penningmeester Renzo van Leeuwen, secretaris Willy Zuiderduijn en voorzitter Marcel van den Broek, sinds 2012 het boegbeeld en aanspreekpunt van de Stichting, die niet bij het

tariseer wat er verder nog nodig is in huis." "Willy is hier de spin in het web", legt Renzo uit. "Omdat zij op veel gebieden binnen het hospice werkzaam is, is zij goed op de hoogte van de behoeftes die er in het huis zijn. Die kennis vanuit het huis kunnen wij heel goed gebruiken."

"Ik kom uit de ziekenhuiswereld", vertelt Willy. "De laatste 27 jaar van mijn carrière werkte ik als hoofd van een afdeling radiologie. Ik was dus al bekend met de zorg voor en omgang met patiënten. En uit persoonlijke ervaring weet ik hoe het is om een dierbare te verliezen en hoe belangrijk de zorg voor de naasten

attentie tussendoor zoals op de laatste Internationale Dag van de Palliatieve Zorg een doos bonbons.

Verlanglijst

Van de giften en donaties werden al het tuinpaviljoen aangelegd, nieuwe meubelen aangeschaft, airco op de gastenkamers geïnstalleerd, de badkamers gerenoveerd en de keukens aangepast. En de Stichting heeft nog diverse wensen voor de toekomst. "Op dit moment staat het aanhangbed bovenaan onze verlanglijst", vertelt Willy. "Dat is een bed dat aan het bed van de gast gehangen kan worden, waardoor zijn of haar partner kan blijven

Renzo van Leeuwen, Willy Zuiderduijn en Marcel van den Broek

gesprek aanwezig kon zijn. Renzo van Leeuwen, de "trotse" penningmeester: "Sinds het vorige lustrum in 2013 verzorg ik de administratie voor de 'Stichting Vrienden', zoals we het hier noemen. Zelf sta ik best ver van de zorg af- in het dagelijks leven ben ik accountant- maar ik ben enorm begaan met alle verhalen die ik hier hoor. Ik heb vijf jaar geleden een heel bewuste keuze gemaakt om penningmeester te worden. Ik wilde graag iets nuttigs doen met mijn kennis; iets voor de maatschappij betekenen. En als ik nu terugkijk op de afgelopen jaren, kan ik ontzettend trots zijn op alle mooie giften en donaties die we hebben mogen ontvangen. En op de goede bestemmingen die we ervoor hebben gevonden. Ik hoef natuurlijk alleen maar de cijfertjes bij elkaar op te tellen, maar ik ben heel blij op mijn manier te kunnen helpen."

De spin in het web

Willy Zuiderduijn is sinds 2016 secretaris van de Stichting Vrienden en was toen al jaren een bekend gezicht in het hospice. Naast haar inzet voor de Stichting neemt zij deel aan de PR- commissie, schrijft zij voor de nieuwsbrief en gaf zij VPTZ- trainingen aan startende vrijwilligers. "Mijn taak binnen de Stichting is te zorgen voor de praktische invulling van wat er met het binnengekomen geld gebeurt. Ik zorg dat de geoordeelde giften hun bestemming bereiken, dat de schenkers bedankt worden, houd bij welke meubelen aan vernieuwing toe zijn, wat er aan de inrichting aangepast moet worden en inven-

dan is. En dat wij dat in ons hospice goed doen, blijkt steeds weer uit de meest bijzondere dankbetuigingen die we mogen ontvangen. Er zijn families die een donatiepot op de uitvaart neerzetten, of die een feestje geven en een donatie aan het hospice als kadootip geven. Sponsorlopen en roeiwedstrijden worden georganiseerd, waarvan de opbrengst naar ons hospice gaat. Het is heel bijzonder om te zien dat er zoveel mensen zijn die ons hospice een warm hart toedragen. Wij kunnen iedere euro goed gebruiken. Maar ook het kaartje dat een nabestaande stuurt is heel welkom; alles is ons even dierbaar."

Nèt dat beetje extra

De Stichting telt momenteel 500 Vrienden, die jaarlijks een donatie doen van minimaal 15 euro. Met dit geld en de incidentele giften en opbrengsten voorziet de Stichting Vrienden van het Hospice in 'net dat beetje extra' voor de gasten. Renzo van Leeuwen: "Wij vinden het belangrijk dat men weet dat mensen die de eigen bijdrage van de zorgverzekering niet kunnen betalen, ook een beroep kunnen doen op de Stichting Vrienden. Iedereen kan dus in het hospice terecht, ongeacht de grootte van de portemonnee. Dat is ons voornaamste doel." Maar niet alleen aan de gasten wordt gedacht. De vrijwilligers, die samen met het vaste personeel het werk in het hospice en bij de mensen thuis uitvoeren, ontvangen met regelmaat een blijk van waardering door de Stichting Vrienden. Een vrijwilligersuitje, het kerstpakkiet en zo nu en dan een

slapen. Als het bed er eenmaal is, willen we graag zonwering en een overkapping in de tuin laten aanleggen, zodat onze gasten eerder buiten kunnen zitten."

Het hospice als verbindende factor

Renzo van Leeuwen: "Ik, als man van de cijfers, vind het heel fijn om bij het hospice betrokken te zijn. Ik heb er op persoonlijk vlak veel geleerd. Dat de dood, naast heel verdrietig, ook mooi kan zijn bijvoorbeeld. Wat in een hospice gebeurt, dat overstijgt alles. Het brengt alles weer in perspectief. Uit de verhalen die ik in de afgelopen jaren heb gehoord is mij goed duidelijk geworden dat het hospice een verbindende factor kan zijn. Het kan families herenigen. De sfeer en warmte van het hospice dragen daar absoluut aan bij. Het is ook best uniek: waar ontvang je zoveel zorg en aandacht en mag je familie 24 uur per dag bij je zijn?" En ook Willy Zuiderduijn zegt nog dagelijks te leren en zich bevoorrecht te voelen: "Soms bedankt een gast mij en draai ik het liever om: ik bedank hen liever voor de positieve verhalen die ze met me hebben gedeeld en voor het gegeven dat ik aanwezig mocht zijn op de meest intieme momenten. Ik ben altijd weer blij als ik een klein steentje heb kunnen bijdragen. Daarom zijn alle giften die de Stichting Vrienden ontvangt even mooi. het maakt niet uit hoe groot of klein: ze zijn allemaal met dezelfde goede intentie gegeven."

De huisarts en het hospice

Carla Juffermans en Dick Koster, huisartsen in Voorhout, Thecla van Dun, huisarts in Warmond en Maarten Moerman, huisarts in Sassenheim, zijn allemaal op hun eigen manier verbonden met het hospice. Ze verwijzen hun patiënten door en blijven hen ook in het hospice behandelen. Carla Juffermans is daarnaast sinds drie jaar ook consulent in het hospice. Thecla van Dun volgt momenteel de kaderopleiding voor palliatieve zorg en zal als zij deze heeft afgerond Hans Bet, die kort geleden stopte met zijn werk als consulent, vervangen. Een gesprek over palliatieve zorg en de rol van de arts.

“Als consulent ben ik aanwezig bij het MDO, het multi-disciplinair overleg dat we hier wekelijks voeren”, legt Carla Juffermans uit. “Daarbij zijn alle huisartsen en het

ziekenhuis. Zij kunnen niet terug naar thuissituatie en worden hier aangemeld. Omdat er dan wordt gekeken naar waar de naaste familie woont, of waar er plek is, kan het dan gebeuren dat iemand uit Friesland ineens hier terecht komt.”

Een uitkomst

Maarten Moerman: “Ik heb mijn praktijk hier in Sassenheim en merk dat omdat het hospice hier in het dorp staat, de bekendheid onder de mensen hier en in de directe omgeving groot is. Dat maakt doorverwijzen voor mij wat makkelijker. Het is voor mij heel eenvoudig om de huisarts van deze patiënt te blijven. Hoeveel patiënten ik doorverwijs, dat wisselt. Soms verwijs ik een aantal mensen na elkaar door en dan is het weer een tijdje stil. Ik heb inmiddels veel positieve ervaringen met het hospice. Het is echt een uitkomst. Voor mensen die alleen zijn

heeft. Dat ze bijvoorbeeld gewoon even een boodschap kunnen gaan doen.”

Zoveel te bieden

“Ook ik verwijs heel regelmatig mensen door”, vertelt Thecla van Dun. “En ook bij mij gaat dat in clusters. Ik merk dat als hier een tijd lang patiënten uit Warmond zijn geweest, andere mensen uit het dorp er sneller voor kiezen om ook hier naartoe te gaan. Dat komt denk ik toch omdat mensen het ook wel spannend vinden, denken: ‘moet ik dat nou wel doen?’. Maar als ze hier eenmaal een keer op bezoek geweest zijn bij een vriend of familielid, zijn ze gerust en eerder geneigd om het zelf ook te willen als het zover is. Mensen horen van elkaar hoe prettig het was. Negatieve ervaringen, die hoor ik eigenlijk nooit. Bij palliatieve zorg komt veel meer kijken dan beetje pijnstilling.

iets van mij?’ Als je open staat voor feedback en vragen dan kom je er prima uit samen.” Carla: “Als huisarts en consulent heb je in eerste instantie te maken met de verpleegkundigen. De zorgvrijwilligers zien we wat minder, dus is het heel goed dat er regelmatig bijeenkomsten georganiseerd worden waarbij iedereen die bij het hospice betrokken is, aanwezig is. Het is heel fijn om iedereen dan te zien.” Thecla: “Wat ik hier heel erg proef, is dat iedereen hier zo graag wil dat het goed gaat. Dat patiënten zich goed voelen hier, dat ze op een goede manier afscheid kunnen nemen. Er is een enorme motivatie om dat met elkaar te doen er voor te gaan. En daar halen mensen ook weer nieuwe energie uit.” “Dat mensen die in het hospice werken bijzonder toegewijd zijn, merk je aan het feit dat ze hier opvallend lang blijven werken”, zegt Dick Koster. “Dat geldt niet alleen

is hier in het hospice trouwens echt niet alleen maar kommer en kwel. Je merkt dat dingen op scherp komen te staan als het leven gaat aflopen. We maken hele mooie momenten mee. En er is ook veel humor, gelukkig wordt er ook veel gelachen.” “Ik vind het werken met patiënten hier in het hospice echt leuk”, vertelt Dick Koster. “Meer dan in de dagelijkse praktijk gaat het over dingen die echt belangrijk zijn. Over wat mensen nog willen in hun leven, hoe ze afscheid nemen, de familieproblemen die duidelijk worden. Je hebt je hele instrumentarium als mens nodig om goed te kunnen handelen. Dat is heel boeiend. Het is een soort snelkookpan hè.” En Thecla zegt: “Het hospice is zoveel meer dan een plek waar mensen sterven. Mensen die het niet kennen, zien vaak een soort ziekenhuis voor zich. Maar het is hier zo anders, zo mooi. Alleen de ruime, lichte kamers al. Hier kan je

Huisartsen Carla van der Putten, Maarten Moerman, Thecla van Dun en Dick Koster

verplegend personeel aanwezig. Ik geef consultaties aan collega huisartsen, medisch specialisten in het ziekenhuis en verpleegkundigen. Gevraagd en ongevraagd advies dus, ook als het een patiënt van een andere huisarts betreft. Ik kan adviezen uitbrengen, ben beschikbaar voor vragen en kan als ik iets signaleer ook aangeven dat er misschien ergens iets te verbeteren valt. Natuurlijk gebeurt dat altijd wel op zo'n manier dat iedereen zich daar prettig bij voelt. Ook kijk ik naar de werkprocessen; in het werkoverleg controleren we of alles goed is geregeld, of alle medicatie op voorraad is, wat we nodig vinden om altijd in huis te hebben en wat mis schien van de lijst af kan. We kijken naar doseringsschema's en maken keuzes voor medicijnen. En als consulent ben ik ook in het weekend bereikbaar. Gasten worden in principe in het weekend als dat nodig is bezocht door hun eigen huisarts. Als die niet beschikbaar is, is er de huisartsenpost. Maar verpleegkundigen kunnen mij ook bellen voor advies of vragen om te komen kijken. Als de eigen huisarts niet in staat is om de zorg op zich te nemen, dan neem ik de patiënt onder mijn hoede. Een deel van onze gasten komt uit het

bijvoorbeeld en die er tegenop zien om het laatste stukje alleen te doen. Ik krijg vaak te horen dat mensen zich zorgen maken over de nachten. ‘Hoe moet het als ik 's nachts alleen ben?’, vragen ze me dan. En 's nachts een onbekende verzorger in huis zien ze ook niet altijd zitten. Dan is het hospice een mooie oplossing. Of als het te druk is voor de partner of familie en de mantelzorg niet goed te regelen is. Dan zeg ik: ‘Ga naar het hospice. Daar wordt de zorg overgenomen en dan kunnen jullie weer gewoon partner zijn van elkaar.’ Ik geef het als huisarts mee, maar het hoeft natuurlijk niet. De één kiest voor het één en de ander weer voor iets anders. Mensen zijn wel allemaal uiterst tevreden over hoe ze hier worden opgevangen en begeleid. Natuurlijk is het hospice nu bekender onder de mensen dan bij de opening, tien jaar geleden. Maar dit hospice is eigenlijk vanaf het begin al vol. Er is niet altijd plek. En dan moeten we kijken hoe we het dan kunnen oplossen. Met thuiszorg, of een grotere inzet van familie. Soms is het heel prettig om thuis te sterven. Dat is ook zo mooi: dat de vrijwilligers uit het hospice ook in de thuissituatie veel kunnen opvangen zodat familie wat meer speelruimte

We hebben hier zoveel te bieden, dat ervaar ik iedere keer weer. Niet alleen op medisch gebied, maar ook psychisch. Wat betekent het sterven voor je? Het praten over het einde maakt het voor de patiënt vaak iets lichter en daarom ook voor de mensen daaromheen.”

Carla: “In dit hospice is de kwaliteit groot. Er is heel veel ervaring en de verpleegkundigen weten goed waar ze het over hebben.” “En ontzettend lieve vrijwilligers”, valt Thecla haar collega bij, “die absoluut van wanten weten. Er wordt hier dan ook veel aandacht besteed aan hun ontwikkeling en opleiding. Het is goed georganiseerd.” Maarten Moerman: “Helemaal in het begin moesten we nog aftasten wie de kapitein op het schip was. Dan was het tijdens het MDO even zoeken: wie begeleidt de patiënt? Nu is dat duidelijk: de huisarts houdt de regie, maar krijgt input van de consulent en verpleging. We werken goed samen, zo kan ik als huisarts dus ook vragen stellen aan de consulent. Alles is het heel duidelijk afgekaderd, het loopt lekker.” “Zo ervaar ik het ook”, beaamt Thecla. “Voor mij was het in het begin nog een beetje zoeken. Dan vraag ik altijd maar: ‘moet ik nog iets doen? Verwachten jullie nog

voor het personeel maar ook voor de vrijwilligers.”

Snelkookpan

“In Voorhout is het hospice goed bekend”, vertelt Dick Koster. “Je ziet het dorp dan ook liggen vanuit hier. Er zijn meerdere huisartsen die hun patiënten meenemen naar het hospice. Ik heb het idee dat de meeste gasten hier wel uit Sassenheim, Voorhout en Warmond, Lisse en Noordwijk komen. Voor mij betekent het hospice ‘ontzorging’. Wat we veel horen is dat mensen het hier als een warm bad ervaren. De kamers zijn mooi, het is hier huiselijk, er is veel aandacht voor de gasten. Zelfs mensen die hier maar één dag zijn, hebben toch het gevoel; ‘het is goed dat ik naar het hospice ben gegaan’. Blijkbaar is de overgang van het ziekenhuis naar het hospice een enorme verademing. En als de druk thuis te hoog opgelopen is, kan het ook een enorme verademing zijn om hier alles uit handen te mogen geven.” Carla: “Het fijne van deze plek is dat er altijd een verpleegkundige in huis is. Thuis kan het wel even duren voor er een hulpverlener is. Het geeft een veilig gevoel dat de juiste zorg altijd dichtbij is. En dat is heel belangrijk. Het

wel iemand op visite hebben. Wat je thuis zou doen, dat kan hier ook. Je hebt hier de vrijheid van thuis met de veiligheid van het ziekenhuis.”

Er mag over gesproken worden

“Wat ook een echte meerwaarde is, is dat wij hier veel aandacht besteden aan waarom je hier komt”, vult Dick aan. “Het overlijden dat aanstaande is. Daar kunnen ze in het ziekenhuis natuurlijk veel minder aandacht aan besteden. Hier mag er over gesproken worden. We merken echt dat veel mensen dat waarderen.” Thecla: “Iedereen weet het ook: als je hier komt, dan kom je om te overlijden. Er zitten enorme verschillen in hoe mensen met dat thema omgaan en in hoeverre ze het willen bespreken.” Carla: “En gaandeweg het proces zie je de houding soms veranderen. De laatste weken wordt het vaak anders, krijgen mensen vaak de behoefte om toch nog dingen uit te spreken.” Dick: “In het ziekenhuis ligt de nadruk op de medische aspecten van de

Lees verder op pagina 5

De mening van de straat

Net als bij de opening van ons hospice en bij het eerste lustrum, hebben we ook nu diverse mensen op straat aangesproken om hen te vragen wat zij weten van het Hospice Duin- en Bollenstreek. Na tien jaar is wel gebleken dat het hospice inmiddels een begrip is geworden in de streek. Niet één van de vijftien aangesproken personen (niet iedereen wilde in de krant) had nog nooit van ons hospice gehoord.

Trudy Olij uit Lisse:

“Wat ik van het hospice weet, is dat het een huis is waar je kan worden opgenomen in het laatste stadium van je leven. Ik heb gehoord van mensen die hiermee te maken hadden dat het er heel fijn is en dat er heel veel steun voor zowel de gasten als de familie is. Er zijn geen bezoeken, familie en vrienden kunnen altijd komen. Dus ik zeg: fantastisch!”

Gerda de Laat uit Sassenheim:

“Ik weet dat het al een hele tijd bestaat, dat het een prachtig gebouw is en dat je daar je laatste dagen kan doorbrengen en veel

aandacht, liefde en verzorging krijgt. Er werd ook steeds gezocht naar vrijwilligers. Ik heb me daar een keer voor opgegeven, maar dat ging door omstandigheden niet door. Mijn moeder werd ernstig ziek en het werd voor mijn vader erg zwaar om haar thuis te houden. Toen hebben wij gevraagd of zij in het hospice kon worden opgenomen. Maar voor er plaats was, was zij helaas al overleden.”

Martin Michiels uit Bennebroek:

“Ik weet dat het een opvanghuis is voor mensen die geen toekomst meer hebben. De begeleiding is fantastisch. De mensen mogen daar menswaardig sterven. Dat in tegenstelling tot veel verpleeghuizen, waar ze soms -niet overal natuurlijk-

aan hun lot worden overgelaten. De verzorging gebeurt door vrijwilligers en dat zijn heel menselijke mensen.”

Renate Proost uit Sassenheim:

“Ik ken het hospice niet persoonlijk, maar ik weet waar het staat. Het is een prachtig gebouw en ligt mooi en rustig. Voor jullie is het te hopen dat er niet verder gebouwd zal worden, want ik hoorde dat daar wel plannen voor zijn. Verder weet ik ervan omdat de moeder van één van onze vrienden vrijwilliger bij jullie is. Het is een heel mooi initiatief.”

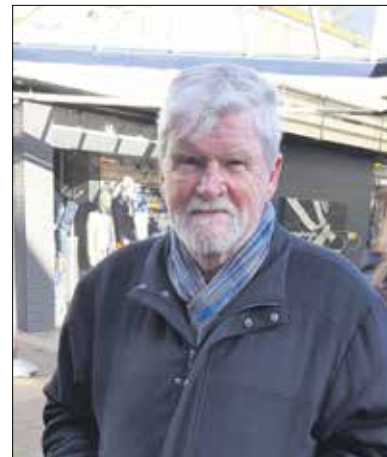
De heer en mevrouw Franke uit Lisse (niet op de foto):

“Het is ons bekend dat het een plek is waar de mensen in de laatste fase van het leven kunnen doorbrengen en dat het grotendeels gerund wordt door vrijwilligers. De schoonvader van mijn zusje is er opgenomen geweest. Van hen heb ik gehoord dat het fantastisch was en dat alles mogelijk was, wat ze maar wilden.”

Kees Smakman uit Lisse:

“Volgens mij bestaan hospices nog niet zo heel lang. Ik heb veel gehoord van een hospice omdat

een vriendin van mijn vrouw heeft gewerkt in een hospice in het Westland. Zij vond het te zwaar worden toen ze zelf mantelzorg voor haar moeder werd. Toen kon ze niet meer de grote betrokkenheid opbrengen en de honderd procent aandacht die de mensen in de laatste weken of dagen van hun leven nodig hebben en die ze van de vrijwilligers en verzorgers krijgen. Ik weet waar jullie hospice is, maar ik ben er zelf -gelukkig- nog nooit geweest.”

Astrid Kromhout uit Lissebroek:

“Ik weet dat één van de oprichters dokter Bet uit Lisse is. Het is een huis waar ernstig zieke mensen

worden opgevangen en daar een hele mooie plek hebben waar ze goed worden verzorgd en, heel belangrijk, de familie wordt ontzorgd. Verder heeft een vriendin van mij er als vrijwilliger gewerkt, dus van haar hoorde ik hoe het in een hospice toegaat. Ik weet waar het is, maar ik heb er persoonlijk gelukkig nog niet mee te maken gehad.”

Els Bogers uit Lissebroek (niet op de foto):

“Ja, ik ken het hospice, een kennis van mij was er opgenomen. Het is een huis waar de mensen op het einde zo goed mogelijk worden verzorgd en begeleid. Ik kan niet anders zeggen dan: alle lof hoe dat daar gegaan is. Toen we er later nog een keer over gesproken hebben was mijn kennis vol lof over hoe haar man daar begeleid is en ook hoe goed er voor de familie werd gezorgd.”

Jaap van der Spruit uit Lisse (niet op de foto):

“Ik kende de heer Plug die de eerste voorzitter van het bestuur van het hospice was. Verder ken ik een van de geestelijke verzorgers en van hen heb ik er het nodige over gehoord. Ik weet dat er een hele goede begeleiding is voor de mensen aan het einde van hun leven. Een goede vriendin is er ook overleden, maar dat heeft maar heel kort geduurd. Voordat wij haar konden bezoeken, was ze al overleden. Ik vind het heel goed dat er een plek is waar mensen rustig kunnen sterven. Verder weet ik dat het in Sassenheim ligt: heel mooi net voorbij het dorp.”

Vervolg van pagina 4

ziekte. Bij de overgang naar het hospice zie je even een moment van pauze. Er komt meer aandacht voor de persoon en is meer ruimte voor zorg. We richten ons op het einde, zo comfortabel mogelijk. Minder techniek, meer aandacht dus.” “Hier hebben we alle aandacht voor de psychische en emotionele kant”, vult Carla aan. “Soms ook voor zingeving, als de patiënt dat nodig heeft. Wij hebben daar de ruimte voor.” “Je bent niet meer een casus, maar weer een mens”, zegt Thecla. Maarten: “In het ziekenhuis wordt uiteraard maximaal ingezet op het beter worden. Wat kunnen we nog doen, wat hebben we nog niet geprobeerd? In het hospice keren we het om. Dan zie je opluchting bij de patiënt, maar ook de rouw: je wordt dus echt niet meer beter. Dat is natuurlijk impliciet ook de boodschap als je naar het hospice gaat.” “Hoe lang mensen in het hospice verblijven, verschilt per persoon”, legt Carla uit. “Van een paar uur tot drie maanden, wat met nog eens drie maanden verlengd kan worden. Maar een lang verblijf is ook niet de bedoeling hoor. Dan zou de patiënt beter af zijn in verpleeghuis waar ook activiteiten worden georganiseerd. En je kunt het niet altijd inschatten. We zien dat mensen zich soms wat beter gaan voelen nadat ze hier zijn gekomen. Doordat we aan de medicatie hebben gesleuteld, door de aandacht die ze krijgen, door het niet meer alleen thuis zijn, doordat ze beter gaan eten...” Dick: “De andere kant van het spectrum is dat mensen worden aangemeld die het hospice niet eens meer halen.

Dat vind ik altijd naar om te horen. Soms gaat het proces sneller dan gedacht. Daar is naar mijn mening nog een wereld te winnen: als ziekenhuizen eerder stoppen met behandelen kunnen mensen eerder naar een hospice. Ga niet te lang door met behandelen, alleen om het behandelen.”

Op de politieke agenda

“In de toekomst zullen meer mensen in de palliatieve fase komen”, blikt Carla vooruit. “De vergrijzing zal ervoor zorgen dat meer mensen komen te overlijden. Tegenwoordig overlijden mensen minder vaak aan een acute aandoening, hartinfarcten worden vaker overleefd dan zelfs nog maar tien jaar geleden het geval was. We kunnen er dus vanuit gaan dat er meer verwachte sterfgevallen komen. De toekomstverwachting is dat er steeds meer mensen uiteindelijk overlijden aan een chronische aandoening. Er zal dus meer palliatieve zorg nodig zijn. De mogelijkheden aan medische zorg worden ook steeds groter; de techniek neemt toe. Ik verwacht dat ook de thuiszorg nog een verbetering zal doormaken zodat mensen ook in de thuissituatie nog beter verzorgd kunnen worden. Maar naarmate mensen vaker alleen zullen zijn, denk ik dat ze misschien makkelijker voor het hospice gaan kiezen. In die zin denk ik dat het aantal benodigde hospice plekken zal toenemen. Dan worden we te klein. Ook in deze omgeving worden trouwens steeds meer hospices gebouwd. Helaas is financiering vaak een probleem. Daar moet echt aandacht voor komen vanuit de politiek. De palliatieve zorg moet hoog op de agenda.”

Een huis vol bloemen

Wist u dat het hospice iedere vrijdagmiddag wordt voorzien van mooie bloemen? En dat al tien jaar lang?

Frans Murk werd destijds getipt door iemand uit de bloemenwereld die hem zei: “Dat is wel wat voor jou, bloemen brengen in het hospice”. Dat is nu al tien jaar geleden en Frans staat nog steeds iedere vrijdagmiddag met een arm vol bloemen voor de deur.

Na de laatste rit naar Bloemenveiling Flora, op vrijdagmiddag, zorgt Frans dat er mooie bloemen overblijven om weg te brengen naar het hospice.

Dan heeft hij de rit naar Duitsland er weer op zitten. Iedere dinsdag en vrijdag koopt Frans bloemen op de veiling. Als de bloemen zijn ingeladen gaan ze ‘s morgens in alle vroegte richting Duitsland. Het bedrijf is van Frans en zijn vrouw samen. Ook zij werkt mee in het bedrijf. Op dinsdag is zij het die de bloemen inpakt en op de karren zet. Op woensdag en donderdag rijdt zij zelf ook mee. Zij handelt de zaken af bij de winkeliers terwijl Frans de bloemen uitlaadt. Frans probeert te onthouden welke bloemen hij in het hospice aflevert, zodat hij iedere week iets anders kan brengen. Ook kijkt hij hoe de bloemen het hebben gedaan die week. Het kan nogal warm zijn in het hospice en niet iedere bloem kan daar tegen. Frans wil graag dat de bloemen het een week volhouden.

Na het brengen van de bloemen bij het hospice kan het weekend voor Frans en zijn vrouw beginnen. Deze vorm van sponsoring van Frans Murk en zijn vrouw is heel bijzonder en iedereen kijkt er naar uit: wat zal het zijn vandaag? De bloemen van

Frans Murk brengt wekelijks verse bloemen

Frans sieren ons huis. Iedereen is er heel erg blij mee, de medewerkers maar vooral ook de gasten en het bezoek. Dankjewel Frans!

Zorgen met passie

Alle drie werken ze in het Hospice. En alle drie ervaren ze dezelfde passie: te mogen zorgen voor een mens in zijn of haar laatste levensfase. Gea Barnhoorn is verpleegkundige, Jacques Erades en Diana Brussee zijn vrijwilligers. Hun rol is verschillend en hun werkzaamheden zijn dat ook. Maar ze hebben elkaar nodig en vullen elkaar naadloos aan. "Hier staan de gast en zijn familie centraal."

Gea Barnhoorn werkt sinds de opening in 2008 in het hospice. Daarvoor werkte zij in de geestelijke gezondheidszorg en in de wijkverpleging. Meteen toen de eerste berichten over de mogelijke komst van een hospice in de streek in de krant verschenen, wist Gea dat zij hier heel graag zou willen werken. "Ik heb er geen moment spijt van gehad", vertelt Gea. "Dit werk heeft me geestelijk verrijkt. Het is geweldig om te mogen doen. Iedere keer als ik van een gast het vertrouwen krijg om dat laatste stukje van het leven mee te mogen lopen, doet het me weer even veel."

Voelsprietten

Als verpleegkundige draagt Gea bij aan een waardig afscheid van de gast. Maar ook aan een mooie afronding voor de naaste familie en vrienden, die hopelijk zelfs mooie herinneringen overhouden aan die laatste dagen, weken of maanden waarin hun dierbare in het hospice verbleef. En om dit alles zo goed mogelijk te laten verlopen, moeten alle voelsprietten aan staan, vertelt Gea. "De gast staat altijd centraal in het hospice. Na een week houden we het zogenaamde 'familiegesprek'. De gast, de familie en verpleegkundigen praten met elkaar over de zorg die de gast nodig heeft, maar ook over de verwachtingen die men heeft van het hospice, de behoeften van de gast en de familie en de wensen die er nog zijn. En dan komt er wel eens wat boven tafel. En ook daar kunnen wij het verschil maken. We proberen met alle wensen zoveel mogelijk rekening te houden."

Samen verantwoordelijk

Jacques Erades en Diana Brussee zijn als vrijwilligers in het hospice ook aanwezig vanaf het eerste uur. Terugkijkend op de afgelopen tien jaar schieten vele herinneringen bij hen te binnen en komen de verhalen los. Over gasten die veel te jong stierven, het getuige zijn van hervonden vriendschappen, indringende gesprekken over de dood en aandoenlijke familiebanden: Jacques en Diana hebben in hun tienjarig vrijwilligerschap een schat aan ervaringen opgedaan. Diana: "Vrijwilligers hebben altijd dienst met z'n tweeën en werken nauw samen met de verpleegkundigen; samen zijn we uiteindelijk verantwoorde-

lijk samenzijn ontstond. Om het glas te heffen op zijn afscheid gingen we op zoek. We vonden een fles champagne en hebben met hem een glas gedronken en hem een 'goede reis' gewenst. Het is een groot voorrecht om in zo'n open sfeer van iemands laatste momenten in het leven deelgenoot te mogen zijn. Ik zal die avond nooit vergeten."

Scholing

Als vrijwilliger kan je niet zomaar in het hospice aan de slag. Na een gesprek met de coördinatoren van het hospice volgt een basis cursus die wordt gegeven door de VPTZ (Vrijwillige Palliatieve Terminale Zorg Nederland). Sommigen trekken

we ons steeds ontwikkelen."

Met humor kom je een eind

Buitenstaanders hebben nogal eens een somber beeld van het werk in het hospice; daar zijn Gea, Jacques en Diana het over eens. Ze noemen het zwaar en denken dat er de hele dag een bedrukte sfeer hangt. Zelf ervaart het drietal dat helemaal niet zo. "In het hospice wordt gewoon gelachen hoor", zegt Gea. "Met humor kom je een heel eind. Ook met onze gasten voor wie het einde nadert, wordt er gelachen. Humor sleept de mensen er doorheen." Op de vraag wanneer het dan wel zwaar wordt, blijft het even stil. "Niet alle gasten kunnen snel wennen in het

en vormt daar geen uitzondering op. Vroeger was men meer gelaten, tegenwoordig komt men sneller voor zichzelf op. Dat komt niet altijd vriendelijk over. Als verpleegkundige kan ik dat prima hebben, maar voor de vrijwilligers vind ik het soms moeilijk." "Heel soms gebeurt dat wel", zegt Diana. "De Koninklijke familie ligt hier niet hoor, zeg ik dan tegen mezelf. We zijn allemaal maar gewone mensen en ik kan niet meer doen dan mijn best. Maar ik begrijp het ook wel. Het valt ook niet mee om ziek te zijn en te weten dat je gaat sterven." "Als het nodig is, praten we erover met onze gasten en vrijwilligers", vult Gea haar aan. "Als je iets moeilijk vindt, mag je als vrijwilliger ook nee zeggen. Daar ligt nu juist onze kracht: er is altijd iemand die het wel kan doen."

Andere culturen

Jacques Erades "mag" nog drie jaar als vrijwilliger aan de slag in het hospice. Dan zal hij vanwege de ingestelde leeftijdsgrens moeten stoppen. En hij vindt het nu al jammer: "Mijn werk in dit huis heeft een immense indruk op mij gemaakt. Het is geweldig om te mogen doen. Toen ik met pensioen ging werd mijn wereld al snel kleiner. Ik had de behoefte om iets voor mijn medemens te doen, iets te kunnen betekenen. En dat heb ik hier helemaal gevonden. Ik heb al zoveel geleerd. Hoe mensen met een andere culturele achtergrond denken en leven, bijvoorbeeld. Dat heeft al veel bijzondere gesprekken opgeleverd. En zo gebeurde het dat ik na mijn pensionering dankzij het hospice een persoonlijke ontwikkeling heb doorgemaakt. Door alles wat ik hier heb meegemaakt heb ik veel nagedacht over de dood en wat dit voor mij betekent. Inmiddels heb ik vrede met mijn eigen sterfelijkheid." Ook Diana herkent zich in deze woorden. "Ik ben nu dankbaarder met mijn eigen leven en ben me veel meer van mijn rijkdommen bewust geworden. Nu ga ik makkelijker met het besef van de dood om." Gea, Jacques en Diana kunnen er nog uren over doorpraten. Want werken in een hospice verveelt geen moment. Unaniem zijn ze het eens: "Het is mooi werk."

Diana Brussee, Gea Barnhoorn en Jacques Erades

lijk. We werken voor elkaar en met elkaar; het is als lezen en schrijven. Het één kan niet bestaan zonder het ander. En daarom waarderen we elkaar ook. De zorg voor de gasten is maatwerk en we kijken met elkaar naar wat er nodig is." Jacques vult haar aan: "Een keer toen onze dienst er al op zat, namen we afscheid van een gast die de volgende dag zou sterven. We raakten in gesprek over zijn leven en hoe hij zijn naderende dood onderging. De sfeer was zó intens en sereen dat er een wonder-

tijdens of na de cursus al de conclusie dat het werken in een hospice niets voor ze is, anderen voelen zich direct als een vis in het water. En eenmaal in het hospice aan het werk, krijgt een vrijwilliger volop de gelegenheid zich bij te scholen. "Het hospice organiseert thema avonden waar steeds een interessant onderwerp wordt belicht", vertelt Jacques. "Wat me heel duidelijk is geworden in de afgelopen tien jaar, is de voortdurende professionalisering die in het hospice plaatsvindt. Zo blijven

hospice. Sommigen hebben moeite met alle nieuwe gezichten aan hun bed, met alle mensen die om hen heen lopen. En dan kan je wel eens een snibbige reactie verwachten", zegt Gea. "Mensen worden mondiger, kritischer. Niet alleen in ons hospice, maar dat is de tendens die we in de zorg in het algemeen waarnemen. Het hospice is natuurlijk een afspiegeling van de maatschappij

Oprichters van het

Het pand staat er nu tien jaar. Maar aan het moment waarop de eerste steen van het Hospice werd gelegd, gingen vele jaren vooraf. Jaren van plannen maken, mogelijkheden verkennen, partijen bijeen brengen, draagvlak creëren en fondsen werven. Hans Bet, Jan van Vliet en Jules de Vries, oprichters van het eerste uur, blikken terug.

Het initiatief tot het oprichten van een hospice ontstond al in 2002, toen huisartsen Hans Bet uit Lisse en Jacques Hoornweg uit Voorhout zich vonden in een gezamenlijke behoefte: het oprichten van een huis waar mensen uit de Duin- en Bollenstreek in de terminale fase van hun ziekte, omringd door de beste zorg, konden sterven. Met behulp van de Districts Huisartsen Vereniging, de Stichting Terminale Palliatieve Thuiszorg de Cirkel, Valent RDB, de wijkverpleging en vele sympathisanten werd, met dat doel voor ogen, de stichting Hospice Duin- en Bollenstreek opgericht.

Jan van Vliet werd gevraagd penningmeester te worden en kreeg de taak om de fondsen te werven, wat hij samen met de in 2014 overleden Jan Willem Plug, later ook voorzitter van het Hospice, met verve deed. "Ik weet nog goed dat Hans Bet mij benaderde", vertelt Jan van Vliet. "Ik vond het wel interessant. 'Zorg maar dat er geld binnenkomt', was min of meer de boodschap. We mochten zelf bedenken hoe we dat zouden doen. We begonnen met het benaderen van alle serviceclubs uit de streek: de Lions Club, de Rotary, de Soroptimisten, noem maar op. Daar gaven we presentaties over het hospice dat we wilden gaan bouwen. Het sloeg enorm aan en mondde uit in diverse acties van hun kant om geld in te zamelen voor het hospice. We hadden natuurlijk nog niets om te laten zien, er was alleen nog maar het idee. Maar Jan kon het verhaal heel goed brengen. Hij was daar echt een kei in. En het waren economisch goede tijden; mensen hadden geld. Daarna hebben we fondsen aangeschreven. Ik heb zelfs nog een

cursus fondsenwerving gevolgd om de leren wat ik wel en niet moest doen. En toen Hans Bet met het idee kwam om alle gemeentes uit het verzorgingsgebied te vragen een euro per inwoner te doneren, ging het helemaal hard. Dat bracht nog eens 280.000 euro op."

De praktische kant

Alle inspanningen resulteerden uiteindelijk in de aankoop van het stuk grond aan de Hoofdstraat in Sassenheim, waar het Hospice in 2008 werd gerealiseerd. Jules de Vries, in 1987 begonnen als directeur van verpleeg- en verzorgingshuis Bernardus in Sassenheim, was toen bestuurslid bij Valent RDB. "Ik was goed thuis in deze wereld en werd daarom gevraagd om als expert vanuit de zorg mijn bijdrage te leveren. Hoe zet je zo'n hospice organisatorisch op? Hoe gaan we de praktische kant invullen? Wat is er nodig aan verplegend personeel, hoe werf je de juiste mensen en hoe wordt de taakverdeling tussen personeel en vrijwilligers? Stuk

Jules de Vries en Jan van Vliet. Niet op de foto: Hans Bet.

voor stuk interessante onderwerpen waar ik mijn hoofd over mocht breken. Uiteindelijk kregen we de tip van een hospice in Hilversum dat de zaken goed op orde leek te

hebben. We zijn daar gaan kijken en hebben hetzelfde model, waarbij

Gast aan het woord

Ook in deze lustrumkrant laten wij, net als in onze halfjaarlijkse nieuwsbrief, een gast van het hospice aan het woord. Deze keer is dat mevrouw De Ridder die sinds 17 januari bij ons in huis is en die we hebben leren kennen als een bijzonder prettige gast met veel gevoel voor humor.

Mevrouw W. de Ridder-Hofman werd op 14 mei 1921 als Wilhelmina Hofman in Amsterdam geboren. Ze is, zoals ze zegt, “een echte Amsterdammer” die een groot deel van haar leven in onze hoofdstad heeft gewoond. Zij was de jongste van het gezin en had nog twee zussen. Haar vader was boekhouder en haar moeder – zoals gebruikelijk in die tijd – huisvrouw. Tot haar vijftiende zat ze op school: na de lagere school op de nijverheidsschool, waar ze voornamelelijk naaien en dat soort dingen leerde. Ze wilde niet naar de huishoudschool of naar de ulo. Ze was naar eigen zeggen “best wel een beetje dwars”. Ze wilde altijd al met kinderen werken en heeft dit een aantal jaar gedaan in het Burgerweeshuis. Toen de oorlog uitbrak, moesten ze het gebouw afstaan aan de Duitsers. Korte tijd daarna heeft ze zich ingeschreven voor de opleiding tot verpleegster in het Diaconessenhuis op de Overtoom. Die opleiding maakte ze af, waarna ze ook haar kraamaantekening nog haalde. Mevrouw de Ridder heeft negen jaar in de verpleging gewerkt; in het ziekenhuis en in de wijkverpleging, die vanuit het ziekenhuis geregeld werd.

De oorlog

“Tijdens de oorlog zaten er onderduikers in het ziekenhuis”, vertelt mevrouw De Ridder. Één daarvan werd haar man; Evert de Ridder. Toen ze samen de directrice gingen vertellen dat ze zich wilden verloven, was deze daar niet blij mee. Ze zei “Ik heb jullie hier niet onder laten duiken om de verpleegsters weg te halen!” “Nee”, zei haar man, “ik hoef er ook maar één!” In de oorlog hadden ze het best goed in het Diaconessenhuis. Er was voldoende te eten en soms bleef er wat over. Dat konden de verpleegsters dan kopen

en zo zorgde zij ervoor dat ook haar ouders af en toe een maaltje kregen, want die hadden bijna niets. Op een gegeven moment werd ze besmet met tbc en heeft toen een jaar in Amerongen moeten kuren, waar een kleine kliniek van het ziekenhuis was. Aan het einde van haar kuur nam ze af en toe de taak van kraamverpleegster weer op zich en ze heeft daar zelfs haar eerste zelfstandige bevalling gedaan. Er was weinig personeel en de hoofdverpleegkundige was een paar dagen afwezig. Mevrouw de Ridder kon haar vervangen omdat ze alle diploma's had. Op dat moment was het erg rustig. Toen werd er natuurlijk een hoogzwangere vrouw binnen gebracht en moest zij de bevalling alleen doen, omdat er ook geen dokter beschikbaar was. Het is gelukkig allemaal goed afgelopen: moeder en kind maakten het goed. Kort daarna trouwde mevrouw De Ridder met haar Evert, waardoor ze moest stoppen met werken. Alleen werd er af en toe een beroep op haar gedaan om voor een collega waar te nemen. De eerste tijd woonden ze in bij haar ouders, maar gelukkig vonden ze vrij snel een huis. Ze kregen twee zoons: Jan Willem en Cornelis Carel.

Concerten

In die tijd kwam mevrouw, via het kerkkoor waar zij op zat, in aanraking met een stichting die benefietconcerten voor gehandicapten organiseerde in het Amsterdamse Concertgebouw. Het was de stichting Oktava: Orkest, Koor en Toneel Aktiviteiten Voor Afhankelijken. Ze werd daar secretaresse en presenteerde de concerten. Er deden koren mee die uit het hele land afkomstig waren en het geheel werd begeleid door de Nationale Brassband van Meindert Boekel: op het podium hadden ze vijfhonderd stoelen nodig en de zaal was altijd helemaal uitverkocht. De concerten zijn altijd vlekkeloos verlopen, behalve die ene keer dat ze tijdens het opruimen gebeld werden met het bericht dat er een bus uit Apeldoorn aan de rand van Amsterdam was aangehouden: de chauffeur bleek dronken te zijn! Met een telefoontje naar Apeldoorn

hebben ze voor een vervangende chauffeur kunnen zorgen en zijn de koorleden toch veilig thuisgekomen. Iets waar ze het jaar daarna tijdens

Mevrouw De Ridder

de presentatie fijntjes over opmerkte dat “ook vorig jaar alle koorleden weer veilig thuis waren gekomen, alleen sommigen wel wat later dan anderen...” Achter haar hoorde ze die koorleden grinniken...Mevrouw de Ridder heeft ongeveer vijftienvintig van deze concerten helpen organiseren.

Zorg voor familie

In de jaren '70 woonde de familie De Ridder drie jaar in Zeist, in het huis van een tante waar mevrouw een hele goede relatie mee had. Ze was bij haar altijd welkom geweest en had er vaak vakantie gevierd. Toen de tante geheugenproblemen kreeg, besloten mevrouw de Ridder en haar man om bij haar in te trekken en haar te verzorgen. Ze hebben het huis van de tante gekocht en zelf helemaal opgeknapt en van boven tot onder geschilderd. Toen de tante na drie jaar overleed, deed een andere tante een beroep op haar, maar die is maar een paar dagen bij hen gebleven omdat ze zelf naar een bejaardenhuis wilde en moest wachten tot er een kamer beschikbaar was. Dat kon al na een paar dagen. De dag na haar opname ging mevrouw De Ridder haar tante opzoeken en hoorde haar al op de

gang roepen, helemaal overstuur, dat ze haar been wilden amputeren. “Dat kan helemaal niet,” zei mevrouw De Ridder, “je hebt net

ken met toen zij zelf verpleegkundige was, antwoordde ze dat het niet te vergelijken is: het grootste gedeelte van haar loopbaan heeft zich in de oorlog afgespeeld en toen werden er op alle mogelijke manieren pogingen gedaan om ook zorg te bieden achter de rug van de Duitsers om. Toen ze zelf in de situatie kwam dat ze van de thuiszorg gebruik moest maken, was ze daar over het algemeen best over te spreken. Ondanks alle klachten over het tijdsgebrek, had zij meestal niet te klagen. Er kwamen bij haar ook vaak mensen die echt wel even de tijd namen voor een kopje koffie, iets wat ze heel belangrijk vond omdat je als oudere vaak maar weinig bezoek krijgt. Toen ze in het ziekenhuis was opgenomen, was ze meestal ook goed te spreken over de verzorging. Natuurlijk zijn er altijd verpleegkundigen die minder sympathiek zijn en waarvan ze dacht: “waarom heb je in vredesnaam dit beroep gekozen?” Mevrouw de Ridder vertelt: “Maar wat tijd voor de patiënten betreft: laten we wel zijn, ook in mijn tijd merkte de directrice op als we met de patiënten stonden te praten. ‘Heb je niks beters te doen?’, vroeg ze dan. Ook toen hadden de verpleegsters bijna altijd haast. Het was natuurlijk niet zo strikt als nu, dat er voor iedere handeling het aantal beschikbare minuten staat voorgeschreven.”

Nog een tijdje genieten

Mevrouw de Ridder is bij ons gekomen omdat ze al geruime tijd problemen had met de huid van haar benen. Ze was daarvoor onder behandeling bij een dermatoloog die vlak voor kerst tijdens een controle constateerde dat mevrouw moeilijk ademhaalde. Hij heeft ervoor gezorgd dat ze verder onderzocht werd en toen bleek dat ze een niertumor had, met inmiddels uitzaaiingen naar de longen. Het was duidelijk dat zij niet meer naar huis kon en haar zoons zijn toen op zoek gegaan naar een mooi hospice. Hun keuze is op ons huis gevallen en mevrouw De Ridder vindt het een uitstekende keus. Ze heeft uitzicht op het weiland, net als in haar appartement in Halfweg, en is zeer te spreken over de sfeer in het huis. “In het hospice is de zorg ideaal. Iedereen heeft volop de tijd om een praatje te maken en ze zijn allemaal erg lief voor me. Ik kan alles vragen en ze nemen alle tijd om me te antwoorden.” Mevrouw de Ridder vindt het geweldig dat ze beneden aan tafel kan eten met de vrijwilligers en verpleegkundigen en hoopt er nog een tijdje van te kunnen genieten.

Toen en nu

Op de vraag of mevrouw De Ridder veel verschil ziet in hoe tegenwoordig de zorg geboden wordt vergele-

eerste uur

vrijwilligers en verplegend personeel niet van buiten komen maar door de organisatie worden aangetrokken, gebruikt. In de afgelopen tien jaar is wel gebleken dat dit model prima werkt. We zijn er in al die jaren nauwelijks vanaf gekomen.”

Budgetten en financiering

Jules de Vries had zich al eerder ingezet voor de komst van een hospice in de Bollenstreek. “Toen ik in 1987 directeur werd van de Bernardus werd ik door een van de nonnen die er toen nog werkten ingelicht over de nieuwe hospice beweging die uit Engeland was komen overwaaien. Toen vond ik dat al een heel mooi idee. We waren zelfs al op het punt beland dat we een pand wilden kopen, maar toen dat al verkocht bleek te zijn verdween het idee van een hospice weer naar de achtergrond. Toen ik jaren later door Jacques Hoornweg en Hans Bet werd benaderd om mee te werken aan dit hospice, kon ik mij goed in hun opzet vinden en heb ik direct ja gezegd. Tot mijn taken

hoorde ook het opstellen van het businessplan, om de financiering voor de exploitatie van het hospice te bepleiten. Want naast geld voor de bouw van het pand, was er natuurlijk ook budget nodig voor het personeel en alles wat er verder nog bij de exploitatie komt kijken.” En Jan van Vliet vult aan: “Jan Willem en ik kwamen uit de bollenwereld. We hadden totaal geen verstand van de zorg.”

De rol van de huisarts

Hans Bet: “Terwijl Jan Willem Plug en Jan van Vliet zich inzetten om de fondsen te werven, staken Jacques Hoornweg en ik veel energie in het informeren van de huisartsengroepen en- praktijken. We zijn alle huisartsen uit het verzorgingsgebied, van Katwijk tot Hillegom, langs gegaan om ons verhaal te doen. Binnen het hospice speelt de huisarts een centrale rol; hij blijft zijn eigen patiënten behandelen, tenzij de afstand te groot is. In dat geval nemen de consulenten het over. Huisartsen hadden in die tijd

over het algemeen nog niet zoveel kaas gegeten van palliatieve zorg; het was nog niet zo bekend. Er was wel een categorie patiënten voor wie thuis sterven heel moeilijk was, bijvoorbeeld omdat psychiatrische problematiek, dementie, of relatieproblemen een rol speelden. Of vanwege het simpele feit dat gezinnen in de loop van de jaren kleiner zijn geworden. De kinderen wonen niet meer vanzelfsprekend in het dorp van hun ouders en families vallen eerder uit elkaar. Dat heeft gevolgen gehad voor de mantelzorg. Een sterfproces in huis kan heel gecompliceerd en moeilijk zijn. Een hospice is daar een geweldige uitkomst voor. De huisartsen zagen het nut van het hospice dan ook al snel in. In een hospice word je goed verzorgd, is er structuur, kan je familie je altijd bezoeken en krijg je de medische zorg die je nodig hebt. We hebben gezien hoe goed dat werkt.”

Lees verder op pagina 8

De woonkamer

De samenwerking met Stichting Marente

Vervolg van pagina 7

Reeds vanaf de beginfase is Stichting Marente (voorheen Valent) betrokken bij de realisatie van een hospice in haar werkgebied. Die intensieve samenwerking is tot op de dag van vandaag gecontinueerd. Alle betaalde personeelsleden van Hospice Duinen Bollenstreek zijn namelijk in loondienst bij Stichting Marente en gedetacheerd bij het hospice, waarbij de volledige verantwoordelijkheid voor, het risico inzake en de zeggenschap over het personeel zijn toebedeeld aan het management en bestuur van het hospice. Marente voelt zich verantwoordelijk om de kwaliteit van de zorgverleners goed op orde te hebben. Alle verpleegkundigen zijn daarom ingeschreven in het Kwaliteitsregister bij V&VN en zijn BIG geregistreerd. Het hospice stelt de verpleegkundigen in de gelegenheid de noodzakelijke bij- en nascholingscursussen te volgen.

PREZO keurmerk

Ook is er hard gewerkt om de kwaliteitssystemen in het hospice aan de geldende normen te laten voldoen. Wij onderschrijven het landelijke kwaliteitskader welke in 2017 is uitgekomen. Door alle medewerkers en vrijwilligers is er heel hard gewerkt om het kwaliteitskeurmerk PREZO Hospicezorg te behalen. Met trots kunnen we u laten weten dat dit keurmerk in maart 2018 is behaald! De jaarlijkse afspraken over prestaties en vergoeding in het kader van de Zorgverzekeringswet maakt Stichting Marente, in overleg

foto: Tim Burgmeijer

met Stichting Hospice Duinen Bollenstreek, met de diverse zorgverzekeraars. Daarnaast verricht Stichting Marente diverse ondersteunende diensten, waarvoor het hospice een vergoeding betaalt. De in het hospice opgebouwde kennis van palliatieve zorg wordt gedeeld met Marente. Hiertoe ver-

leent het hospice haar medewerking aan bijscholingscursussen die Marente in dat verband organiseert.

Belangrijkste partner

Het bestuur van het hospice en het bestuur van Marente hebben in 2015 veel energie gestoken in de opstelling van een sluitende

samenwerkingsovereenkomst en dienstverleningsovereenkomst, die in het voorjaar van 2016 is getekend en jaarlijks wordt bijgesteld. Daarmee is de samenwerking met de belangrijkste partner van het hospice geconsolideerd.

Expertisecentrum

Na vele gesprekken met andere hospices uit het land, werd al in 2005 begonnen met het werven van vrijwilligers. Nog voor de eerste steen van het hospice werd gelegd, stond de eerste groep enthousiaste, opgeleide vrijwilligers klaar. Velen van hen zijn er nu, tien jaar later, nog steeds. Jules de Vries: "De betrokkenheid is groot, zowel onder de vrijwilligers als onder het verplegend personeel en in het bestuur. Het geeft toch het gevoel dat we iets goeds hebben neergezet met elkaar. Ik vind het ook mooi om te zien dat onze wens, ons te ontwikkelen tot een expertisecentrum op gebied van palliatieve zorg zonder winst oogmerk, waarheid is geworden. De kennis en kunde onder het personeel, de vrijwilligers en het bestuur zijn in de loop der jaren duidelijk toegenomen. Onze winst zit hem puur in de kwaliteit die we leveren. En ik verwacht dat we dat nog lang kunnen blijven doen. In de gezondheidszorg verandert er veel op het gebied van wetten, regels, protocollen en financiering. Dat is een continue bron van zorg en aandacht. Ook in de toekomst zullen we daar voortdurend bovenop moeten blijven zitten. Ik maak me daar geen zorgen over. Het hospice staat als een huis." Hans Bet: "De behoefte aan palliatieve zorg is in de afgelopen tien jaar onveranderd gebleven. En ik denk dat die behoefte in de toekomst alleen maar groter wordt. We zien dat de vergrijzing, maar ook het aantal mensen met een psychische aandoening toeneemt. Met het veranderen van de generaties, verandert ook de problematiek. Alcohol, drugs, psychische problemen, scheidingen; alles wat je in de maatschappij ziet gebeuren, zie je ook in een hospice terug. De behoefte aan goede zorg en aandacht zal er in de toekomst dus niet minder op worden. Het hospice zal altijd blijven voorzien in een grote behoefte."

Vrienden van het Hospice

Het Hospice is grotendeels afhankelijk van sponsoring, giften en donaties. Ook U kunt ons steunen door lid te worden van de Stichting Vrienden van het Hospice. De minimale bijdrage is € 15,- per jaar. Mail uw aanmelding naar vrienden@hospiceduinenbollenstreek.nl of stuur onderstaande kaart in.

Vriendenkaart

Ja, ik meld mij aan als vriend van het Hospice.

Naam Dhr./Mevr.
 Adres
 Postcode/Woonplaats
 Telefoonnummer
 Email
 Mijn jaarlijkse bijdrage is € per jaar (minimaal € 15,-)
 Datum..... Handtekening

Ik ga akkoord met automatische incasso en geef toestemming jaarlijks € 15,- af te schrijven van IBAN

S.v.p. in een gefrankeerde envelop sturen aan: Stichting Vrienden Hospice Duin- en Bollenstreek
 Hoofdstraat 51
 2171 AR Sassenheim
 Rekeningnummer: NL81RABO0131288679.

Of mailen naar vrienden@hospiceduinenbollenstreek.nl. U kunt ons telefonisch bereiken op 0252-227139.

Colofon

Opmaak en druk: Buijze Pers

Redactie: Carine Atzei, Evelien van Duin, Lisette van der Lans, Willy Zuiderduijn.

Eindredactie: Tot en Met producties, Lisse

Aan deze uitgave werkten mee:

Gea Barnhoorn, Hans Bet, Marcel van den Broek, Diana Brussee, Evelien van Duin, Jacques Erades, Mevrouw Grondijs, Carla Juffermans, Thecla van Dun, Dick Koster, Renzo van Leeuwen, Maarten Moerman, Frans Murk, mevrouw De Ridder, Yvonne Uljee, Jan van Vliet, Jules de Vries, Ellen Warmerdam, Willy Zuiderduijn.

